

توضیح ۳ هزار کلمه‌ای از چالش روبیکا و گوگل پلی

حل معمای روبیکا در ۱۰ دقیقه!

علی مولتی

خبرنگار گروه جامعه

اخبار مسدود شدن اپلیکیشن روبیکا به دست گوگل را شنیده‌اید. ماجرا این است که سرویس امنیتی گوگل اخیرا در اقدامی با ارسال هشدارِی در سرویس گوگل پلی به کاربران به توصیه کرده این اپلیکیشن را از روی تلفن همراه خود حذف کنند. این محدودیت این بار متوجه دانلود اپلیکیشن در پلی‌استور گوگل نیست، کاربران حتی زمانی که قصد نصب اپلیکیشن روبیکا را استورهای داخلی را داشته باشند با هشدارِی از سوی سپر امنیتی گوگل پلی (Google Play Protect) روبه‌رو می شوند که به آنها می گوید روبیکا به داده‌ها و اطلاعات شخصی شان مانند

شاید بتوان گفت آنچه اتفاق افتاده بیشتر شبیه به یک دعوا در پازل دوقطبی طرفداران دسترسی آزاد به اینترنت و کسانی است که به اعمال محدودیت‌های بیشتر اینترنتی معتقدند. رسانه‌های یک طرف می‌گویند روبیکا یک بدافزار امنیتی است که به اطلاعات کاربران دسترسی‌های غیرمجاز دارد و در مقابل رسانه‌های دیگر می‌گویند اقدام گوگل سیاسی بوده و از روی دشمنی است. در حالی که به احتمال قوی ادعای هیچ یک از طرفین درست نیست و به نظر می‌رسد رسانه‌ها در این پازل دوقطبی، از کاه کوه ساخته‌اند.
چطور؟ روبیکا به‌عنوان واکنش اولیه خود به این اتفاق در توییتهی به گوگل اعلام کرد که این برنامه در این مدت آپدیت جدیدی نداشته تغییرِی در سطح دسترسی اپلیکیشن ایجاد نشده است. سپس

گفتیم که کاربران سیستم‌عامل اندروید هنگام دریافت و نصب روبیکا از استورهای داخلی با هشدارِی از سوی سپر امنیتی گوگل مواجه می‌شوند، هشدارِی که اعلام می کند روبیکا به داده‌های شخصی مانند پیامک، عکس‌ها، صداهای ضبط‌شده و سابقه تماس‌های دستگاه کاربر دسترسی دارد. دسترسی‌ای که البته خود کاربر هنگام نصب اپلیکیشن اجازه آن را به روبیکا یا هر اپلیکیشن دیگری داده است اما موضوع آن است که هر اپلیکیشنی با توجه به ماهیت و تغییرات خود می‌بایست دسترسی‌های خود را نیز تغییر داده، کدنویسی‌اش را به‌روزرسانی کرده و مجدداً از گوگل تاییدیه بگیرد یا اصطلاحاً verify شود. این به معنای آن است که این مشکل تنها بعد فنی داشته و با

این کارشناس فضای مجازی سناریوهای احتمالی که ممکن است به دنبال آنها هشدار سپر امنیتی گوگل به روبیکا واکنش نشان داده باشد را این گونه تشریح می‌کند: «مساله از دسترسی ناخواسته نشأت می‌گیرد یعنی اگر اپلیکیشنی در گوشی خود نصب داشته باشید که به سیستم‌عامل درخواست بدهد و بخواهد میکروفون را فعال کند، این جزء مواردی است که گوگل بدان توجه کرده و آن را مورد بررسی قرار می‌دهد. یکی از موارد مهم در اپلیکیشن‌ها دسترسی‌های مشروع بدون درخواست کاربر است که از آن استفاده می‌شود. شما پذیرفته‌اید که روبیکا امکان دسترسی به میکروفون

سعید سوزن گر همچنین معتقد است مشکل عدم شفافیت در قوانین پیام‌رسان‌های داخلی مشکلات و حفره‌های امنیتی زیادی را به وجود خواهد آورد، وی در این خصوص توضیح می‌دهد: «اصولا قانون‌هایی هست که پیام‌رسان‌ها باید رعایت کنند، مهم‌ترین مورد هم اصل شفافیت است. اینکه داده‌ها چه زمانی با درخواست کاربر استفاده شوند و برای چه استفاده شوند، هر اپلیکیشن قانون‌های مختلفی را در استورهای مختلف می‌بایست رعایت کند. زمانی که می‌خواهید یک اپلیکیشن نوت عرضه کنید قوانین آن با یک اپلیکیشن سوشال مدیا یا شبکه اجتماعی خیلی متفاوت است. شاید این سوال مطرح شودکه وقتی اپلیکیشنی در گوشی شما نصب می‌شود اما دسترسی‌هایی

در هر صورت این شائبه وجود دارد که روبیکا و سایر پیام‌رسان‌های ایرانی به دنبال جایگزینی اینستاگرام و پلتفرم‌های خارجی هستند، آن هم در شرایطی که کاربران باید پیام‌رسانی را که در اکوسیستم رقابتی رشد کرده را انتخاب کنند و نه اینکه یک شبه جایگزینی برای اینستاگرام معرفی شود تا کاربران بدون حق انتخاب به آنجا کوچ کنند. این فضای انحصاری چیزی است که خود روبیکا پیش‌تر اعلام کرده بود به دنبال آن نیست و ترجیح می‌دهد در یک شرایط رقابتی فعالیت کند. مدیران روبیکا در این خصوص گفته بودند: «از شرایط پیش آمده برای دسترسی به اینترنت و محدودیت سرویس‌های بین‌المللی متاسف هستند و ترجیح می‌دهند در یک فضای

پیامک، صداهای ضبط‌شده یا سابقه تماس دسترسی غیرمجاز دارد و بهتر است این اپلیکیشن را از روی تلفن همراه خود حذف کنند. اقدامی که نه تنها با واکنش روبیکا همراه بوده بلکه در صدر اخبار رسانه‌های داخلی و خارجی به‌عنوان یک اتفاق بحث‌برانگیز مورد توجه قرار گرفته است. پس از اخطار سپر امنیتی گوگل، روبیکا در صفحه توییتِ خود توییتهی منتشر کرده و خطاب به گوگل نوشت: «گوگل پلی عزیز، همان‌طور که در جریان هستید، روبیکا اخیراً آپدیت جدیدی نداشته و در سطح دسترسی آپ به گوشی، تغییری ایجاد نکرده است. در لایه دسترسی هم درخواست متفاوتی نسبت به قبل ایجاد نشده، پس لطفاً مستنداتِی که برای هشدار سپر ایمنی اعلام کرده‌اید را در اختیار ما قرار

فضای دوقطبی رسانه‌ها از کاه کوه ساخت

از گوگل پلی خواست مستندات خود را هشدار نقض سپر امنیتی درخصوص روبیکا را به آنها ارائه کنند که در مقابل ظاهراً هنوز پاسخی به این درخواست داده نشده است. اقدام بعدی آنها اما محل بحث است. به دنبال پرزنگ شدن نظریه‌هایی مثل بدافزار بودن یا ناامن بودن این اپلیکیشن در برخی از رسانه‌ها، واکنش‌های روبیکا نیز به سمت وسوئی رفت که بهتر بود نرود. مدیران روبیکا در بیانیه‌ای گفته‌اند: «از اعمال محدودیت به دلایل سیاسی و امنیتی برای دسترسی کاربران به سرویس‌های بین‌المللی حمایت نمی‌کنیم اما تلاش پلتفرم‌های بین‌المللی

نه روبیکا بدافزار است و نه گوگل کینه سیاسی دارد، مشکل فنی است

پیگیری قابل حل است. در مقابل اما مدیران روبیکا می‌گویند گوگل پیش از این اخطار برای کاربران هیچ پیامی برای آنها نفرستاده است. پس این تصمیم ارتباطی با مسائل فنی نداشته و بیشتر ناشی از انگیزه‌های سیاسی است. برای بیشتر روشن شدن این موضوع به سراغ کارشناسان حوزه اینترنت رفتیم. سعید سوزن گر، کارشناس اینترنت و فعال حوزه فضای مجازی درباره مشکل فنی احتملی که گریبانگیر روبیکا شده است به ما می‌گوید: «روبوکا یا هر اپلیکیشن دیگری سطوح دسترسی مشخصی دارند، یعنی نمی‌توانید اپلیکیشن نوتی

علت هشدار سپر امنیتی گوگل به کاربران چه بود؟

شما را داشته باشد، یا زمانی که می‌خواهید عکسی بفرستید دوربین‌تان دراختیار روبیکاست. اما در پاره‌ای از موارد اپلیکیشن در بازه‌های زمانی مختلف به این امکانات دسترسی می‌یابد و آنها را ذخیره می‌کند. مثلاً در مواردی که نیازی به دسترسی به دوربین و لوکیشن نیست، به آنها دسترسی پیدا می‌کند. این یکی از محتمل‌ترین مواردی است که گوگل می‌تواند روی آن دست گذاشته باشد. بحث دیگر این است که این داده‌ها به چه نحو و

فروشگاه‌های داخلی هم هشدار داده‌اند

به آن داده نشود، اپلیکیشن می‌تواند باز هم به آن اطلاعات دسترسی داشته باشد؟ در نسخه‌های پایین‌تر اندروید مثلاً ورژن ۸، یا ۹ این اتفاق می‌افتد. من یک روشی را بیان می‌کنم، یک‌سری شرکت و شخص داریم که اپلیکیشن‌های آلوده‌ای که مشخص نیست آلوده‌اند در مارکت‌هایی همچون بازار منتشر می‌کنند و بعد از آن دسترسی (Cost Per Instal) می‌فروشند، یک شرکتی به شما می‌گوید می‌خواهید پنجاه هزار کاربر در یک روز بگیرید؟ برنامه آلوده روی سیستم نصب شده و سطح دسترسی‌ای را از کاربر گرفته است، در واقع

خود روبیکا هم رقابت را به انحصار ترجیح می‌دهد

رقابتی، براساس مزیت‌های بومی یا سایر پلتفرم‌ها رقابت کنند. «در همین مورد به سراغ مرضیه ادهم، پژوهشگر سیاستگذاری در فضای مجازی رفتیم، وی با تأکید بر اینکه مواجه روبیکا با مشکل پیش آمده منطقی نیست، به ما گفت: «این قضیه می‌توانست به‌طور فنی جلوبرود، ابتدا به خود اپلیکیشن هشدار داده می‌شود، روبیکا می‌توانست حق انتخاب داشته باشند نه اینکه کوچ با گوگل پلی صحبت کند مثل هر اپلیکیشن دیگری در بازار جهانی که به این مشکل برمی‌خورند، درحالی‌که روبیکا چنین اقدامی نکرد به جای جلو

اینکه با مسدودسازی اینستاگرام معادل آن را می‌آوریم یک خطای آشکار است، چرا فکر می‌کنید می‌توانید معادل و جایگزین اینستاگرام باشید؟ باید توسط کاربر انتخاب شوید، کاربران نباید از سر اجبار کوچ داده شوند. کاربر می‌بایست براساس مزیت‌های پلتفرم‌های مختلف حق انتخاب داشته باشند نه اینکه کوچ داده شود. در شبکه‌های اجتماعی نیز بحث سرمایه شبکه اجتماعی و جامعه شبکه‌ای را داریم، طبق این اصول یک زیست‌بوم در شبکه اجتماعی به‌مرور شکل می‌گیرد، اسباب کشی نیست که مسافران را در یک وانت بگذاریم و نقل مکان کنیم. باید جامعه شبکه‌ای معماری و ساخته شود. این بحثی بود که در

زمان طرح صیانت هم داشتیم. روبیکا نمی‌تواند به افزایش کاربران در ماه‌های اخیر استناد کند، معجزه‌ای رخ نداده است این پلتفرم پیش از این نیز به‌خاطر بحث پرونده کیی‌سازی پروفایل از اینستاگرام که نمی‌خواهم بگویم رد یا اثبات شد، وجهه عمومی و رسانه‌ای خوبی نداشت. نمی‌خواهم بدبین باشم اما وقتی این اپلیکیشن مدعی است جزو بخش خصوصی به‌شمار می‌رود، این حجم اطلاعاتیهایی که نهادهای دولتی در حمایت از آن می‌دهند نرمال است؟ این بازی در زمین شرکت‌های خصوصی نیست بلکه یک سیاستگذاری کلی است. رئیس شورای عالی فضای مجازی بیانیه می‌دهد، یعنی من میلم این است که

صنعت مخابرات ایران ضمن انتقاد از گوگل، اقدام اخیر این شرکت در مسدودسازی روبیکا را اقدامی همراه با انگیزه‌های سیاسی خواندند. وزارت ارتباطات نیز در بیانیه‌ای از اعمال محدودیت خارج از عرف گوگل در مواجهه با برنامه‌های بومی ایران انتقاد کرد و مرکز ملی فضای مجازی نیز با غیرقانونی خواندن این اقدام به آن واکنش نشان داد. در ادامه نیز بسیاری از سرویس‌های گوگل، از جمله پلی‌استور و گوگل‌مپ، فیلتر و از دسترس کاربران ایرانی خارج شده و سایر سرویس‌ها نیز با اختلال روبه‌رو شدند. آیا موضوع همان‌گونه است که در رسانه‌ها می‌بینیم یا روبیکا با مواجهه اشتباه خود نسبت به این ایراد فنی، ناخواسته در زمین بازی رسانه‌هایی قرار گرفته که قصد دارند از کاه کوه بسازند؟

اپلیکیشن‌ها را برای اطمینان از تغییرات کدنویسی آنها رصد و چک‌رصد می‌کنند، احتمال این هست که عدم اعمال تغییرات منجر به صدور هشدار امنیتی گوگل شده باشد. در این صورت راه حل این مشکل ارائه اطلاعات لازم و پیگیری روبیکا از طریق نامه‌نگاری و ارتباط مستقیم با گوگل برای رفع ایرادات فنی و حل این مشکل است، کما اینکه پیش‌تر هشدار مشابه سپر امنیتی گوگل، درخصوص استفاده از اپلیکیشن‌های ایرانی دیگر مانند همراه کارت و دیجی کالا صادر شده و منجر به مسدود شدن این اپلیکیشن‌ها شده بود. اقدامی که با پیگیری شرکت‌های سازنده این اپلیکیشن‌ها و به دنبال آن رفع ایرادات فنی، برطرف شد و این اپلیکیشن‌ها مجدداً به گوگل پلی بازگشتند.

به ماهیت فعلی روبیکا می‌بایست تغییراتی داشته باشند. وقتی دسترسی مشخصی را به هر اپلیکیشن می‌دهیم این طور نیست که آن اپلیکیشن در هر شرایطی و هر زمانی بتواند از این دسترسی استفاده کند. در یک اپلیکیشن سالم شما می‌دانید وقتی اجازه دسترسی به دوربین را می‌دهید، تنها زمانی که روی آیکون عکس‌برداری کلیک می‌کنید دوربین در اختیار اپلیکیشن است. در یک سیستم سالم این گونه است. مساله اینجاست که روبیکا در این مورد شفاف نیست. برآورد ما این است که گوگل در تحقیقات خود به این نتیجه رسیده است که درخواست‌هایی از سوی اپلیکیشن برای دسترسی به اطلاعات گوشی می‌رود که خود کاربر درخواست آنها را نداده است.»

ناخواسته بهره‌برداری شود.» سوزنگر در ادامه صحبت‌هایش با اشاره به سابقه بحث‌برانگیز روبیکا در انتقال غیرمجاز داده‌های کاربران گفت: «درباره اپلیکیشنی صحبت می‌کنیم که نه‌تنها در قوانین خود شفاف نیست بلکه قانون اپلیکیشن‌های دیگر هم زیر پا می‌گذارد. یعنی دنیای دیگران را کرول می‌کند و پروفایل افراد در اپلیکیشن‌ها دیگر مثل اینستاگرام را کپی کرده و در اپلیکیشن خود می‌سازد این یعنی هم قانون خود و هم قانون دیگران را رعایت نمی‌کند. این که به‌صورت کروالینگ دیتای وسیعی را جمع‌آوری کنید و از آن سوءاستفاده کنید، غیر قانونی است.»

را نصب کند. حتی برای اینکه ترافیک بیشتر به سمت کاربر ایجاد کنند بدون اینکه بخواهیم ممکن است از پهنای باند سوءاستفاده شود. آدرسی باز شود، فیلمی دانلود و ترافیک مصرف شود آن هم بدون اینکه من به‌عنوان کاربر متوجه آن باشم. نگرانی‌های گوگل و فروشگاه‌های داخلی مثل مایکت از این بابت است. الان در کشور اشخاص و شرکت‌هایی وجود دارند که CPI را به‌صورت ناخواسته یا بدون درخواست کاربر می‌فروشند، البته این تجارت به شکل زیرزمینی است ولی اگر افزایش میزان نصب داشته باشند به طرق مختلف فروخته می‌شود. به همین خاطر است که هفت سال مداوم در بین آلوده‌ترین کشورهای دنیا در زمینه نرم‌افزارهای موبایل هستیم.»

گرفته‌اند، این یک طنز تلخ است. پلتفرم داخلی باید در زیست بوم و با سرعت نرمال خود که طراحان در نظر می‌گیرند رشد کند تا گاف‌ها و خطاهایش دیده شود و نسخه‌ها به‌مرور به‌روزرسانی شوند نه اینکه در محدودیت‌های اخیر که تقریباً تمامی پلتفرم‌های خارجی مسدود شده‌اند، در فضایی انحصاری بگویند افزایش کاربر داشته‌ایم! برای هر پلتفرمی یک سرعت رشد طبیعی در نظر می‌گیرند که اگر پایین‌تر از حد تعیین شده باشد پلتفرم شکست‌خورده تلقی می‌شود. به‌عنوان یک پیام‌رسان داخلی در بازار رقابت نرمال و با حق انتخاب آزاد بین پلتفرم‌های ایرانی و خارجی شما باید رشد کنید و دیده شوید مثل اپلیکیشن نشان که با وجود گوگل‌مپ رشد نرمالی داشت.»

پلتفرم داخلی مورد توجه باشد و مردم از پلتفرم خارجی خارج شوند، گوگل هم که فیلتر شده، دودش تنها در چشم کاربر می‌رود نه خود شرکت گوگل این امری واضح است. روبیکا می‌توانست خیلی حرفه‌ای مثل اپلیکیشن بله و پلتفرم‌های دیگر بحث خود را جلو می‌برد و ادله ارائه می‌داد که مثلاً ایرادات را برطرف می‌کنیم. چون می‌دانیم ایراد در کدنویسی است، نه در اجازه دسترسی‌ها، پس این ایراد قابل رفع بود اما در این چند روز تنها بحثی که اتفاق نیفتاد بحث فنی بود و فقط گفته شد گوگل با ما دشمنی دارد، خبر آب این گونه بود خیلی از پلتفرم‌های ایرانی دیگر را هم باید مسدود می‌کردند!